

คุณภาพชีวิตของประชาชนผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ กรณีศึกษา อ.ดอนตูม จ.นครปฐม
PEOPLE'S QUALITY OF LIFE WHOM POSSESS STATE WELFARE CARD CASE STUDY, DON
TUM DISTRICT, NAKHONPATHOM PROVINCE.

อภิชา พรเจริญกิจกุล
Apicha Porncharoenkitkul
มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
apicha2519@hotmail.com

Received 17 March 2021; Revised 20 July 2021; Accepted 19 August 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยการพัฒนาคูณภาพชีวิตประชาชน ด้วยมาตรการความช่วยเหลือทางการเงินผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวคิดการวิจัยเชิงนโยบายในการนำนโยบายลงสู่การปฏิบัติ โดยใช้พื้นที่ในเขตอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐมเป็นพื้นที่ในการวิจัย มีกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้เกี่ยวข้องกับนโยบายคือผู้แทนพาณิชย์จังหวัด ตัวแทนจากสำนักปลัดจากเทศบาลและอบต.ทั้ง 7 แห่งในอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม และการจัดประชุมกลุ่มย่อยกับผู้ที่ได้รับสิทธิบัตรสวัสดิการของรัฐ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ พบว่ามี 4 ปัจจัยหลักคือ (1) ปัจจัยเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ (2) ปัจจัยการประสานความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ (3) ปัจจัยด้านข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ และ(4) ปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แนวทางการพัฒนาคูณภาพชีวิตของประชาชนผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จากความช่วยเหลือทางการเงินผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ แล้ว จำเป็นต้องปรับกรอบนโยบาย ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถประสานความร่วมมือเกิดความร่วมมือในการนำไปปฏิบัติ พร้อมทั้งพัฒนาระบบสารสนเทศข้อมูลผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐอย่างถูกต้องสามารถใช้ติดตามการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้วยการฝึกอบรมตามหลักสูตรในการพัฒนาและสร้างวิชาชีพเพื่อให้ผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงแหล่งงานอย่างทั่วถึง มีรายได้ที่มั่นคง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สอดคล้องยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) กำหนดแนวทางโดยคนเป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนา และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ว่าด้วยการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนอย่างทั่วถึง เป็นธรรม เสมอภาคบนพื้นฐานแห่งความเท่าเทียม

คำสำคัญ : นโยบายภาครัฐ, คุณภาพชีวิตของประชาชน, บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

Abstract

The operation on development toward people's quality of life to aid through the state welfare card, supported by using policy research concepts to implement policies using the area in Don Tum District Nakhon Pathom Province is a research area. There is a target group of key informants. The person involved in the policy is the provincial commerce representative.

Representatives from the Office of the Permanent Secretary from the municipalities and the 7 Subdistrict Administrative Organizations in Don Tum District Nakhon Pathom Province and organizing small group meetings with people who have received state welfare patents By analyzing the content and writing a descriptive description.

However, the 4 influential factors were found that, (1) the implementing policy, (2) coordination of organizational government, (3) information technology, and, (4) human resource development. A guideline for improving the people's quality of life with financial aid through the state welfare card, it is need to adjust the policy framework for the relevant departments to cooperation and flexibility in their implementation. As well as developing the most accurate and up-to-date information system. It can be used to monitor human resource development on training program. In order to provide fair access has stable income and better quality of life. There are concerned with the strategy of the 12th National Economic and Social Development Plan (2017-2021) on people at the center of development and the 20-year National Strategy (2018-2580) on the development and empowerment all of people receive justice, equality and equality.

Keywords: Government policy, People's Quality of Life, State Welfare Card.

บทนำ

ประเทศไทยเผชิญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุมาจากประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐที่ขาดความต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดปัญหาต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) รวมทั้งการจัดสวัสดิการสังคม การแก้ไขปัญหา รวมทั้งการสนองตอบต่อความต้องการของปวงชนชาวไทย (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 บัญญัติให้หน่วยงานภาครัฐต้องบริหารจัดการให้มีการบริการสาธารณะแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงทั้งประเทศ ดังมาตรา 79 “รัฐพึงพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดินทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และงานของรัฐอย่างอื่น ให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยหน่วยงานของรัฐต้องร่วมมือและช่วยเหลือกันในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดิน การจัดทำบริการสาธารณะและการใช้จ่ายเงินงบประมาณมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ” นอกจากนี้ พระราชบัญญัติยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ต่างชี้แนะแนวทางการบริหารให้รัฐบาลบริหารรัฐกิจ (public administration) ด้วยหลักธรรมาภิบาล (good governance) เพื่อสร้างเสถียรภาพด้านการเมืองการปกครอง ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจเพื่อขยายฐานคนชั้นกลางให้มากขึ้น สำหรับสร้างสังคมคุณภาพ ให้ประชาชนมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน อันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพในการดำรงชีวิตของประชาชน

ประชาชนคนไทย ตามข้อมูลทะเบียนราษฎรมีจำนวนประมาณ 66 ล้านคน ปรากฏผลสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2560) พบว่า ในปี 2560 ครั้วเรือนมีฐานะยากจนประมาณ 24 ล้านครั้วเรือน กำหนดความยากจน จากเกณฑ์ความจำเป็นหรือความต้องการขั้นพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตด้วยความเป็นอยู่อย่างปกติ ข้อมูลดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นว่า คุณภาพการดำเนินชีวิตของประชาชนคนไทย เกิดช่องว่าง (gap)

อันเนื่องมาจากความยากจนรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต และไร้ซึ่งโอกาสในการดำรงชีวิตในยุคทุนนิยม ซึ่งก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำซึ่งเป็นต้นเหตุของปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมา ประเด็นดังกล่าว จึงเป็นปัญหาที่รัฐบาลหลายยุคหลายสมัย ต่างต้องเผชิญกับความท้าทายของปัญหาความยากจนของประชาชน รัฐบาลตามมติคณะรัฐมนตรีได้ประกาศ ใช้โครงการพระราชรัฐ เพื่อช่วยเหลือประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี รูปแบบโครงการมีลักษณะเป็น National e-Payment โดยใช้ฐานข้อมูลผู้ลงทะเบียนในฐานผู้มีรายได้น้อย สำหรับจัดสรรสวัสดิการสังคม ด้วยการโอนเงินผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เริ่มใช้ได้ตั้งแต่วันที่ 21 กันยายน 2560 หลังจากมอบความช่วยเหลือแล้ว รัฐบาลได้เร่งการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์การภาครัฐ ภาคประชาสังคม และประชาชน ซึ่งทุกภาคส่วนประสานความร่วมมือกันมุ่งแก้ไขปัญหา ด้วยการริเริ่มสรรค์สร้างโอกาสให้กับประชาชนมีวิถีการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นมาตรการใช้จ่ายงบประมาณสำหรับกิจกรรมบริการสาธารณะเชิงนโยบายทางเลือก ภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย กล่าวคือ มุ่งก่อให้เกิดประโยชน์ของประชาชน อย่างเท่าเทียม เสมอภาค กระจายอย่างทั่วถึง และก่อให้เกิดความเป็นธรรม

แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยเพิ่มขึ้นให้ครอบคลุมมากกว่า การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ รัฐบาลได้ดำเนินการด้วยนโยบายหลายด้าน เช่น การประกันราคาสินค้าบางประเภท การปรับขึ้นค่าแรงขั้นต่ำของแรงงาน รวมถึงการจัดสรรที่ดินทำกิน และมาตรการยืดหยุ่นในการจัดเก็บภาษีโดยเพิ่มการจัดเก็บภาษีจากฐานทรัพย์สินพิจารณาการจัดเก็บภาษีกำไรส่วนเกินทุน ปรับปรุงระบบการจัดเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้สามารถจัดเก็บภาษีได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยเฉพาะมาตรการยืดหยุ่นในการจัดเก็บภาษีในกลุ่มบางอาชีพ โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรตลอดจนปรับการจัดสรรงบประมาณเชิงบูรณาการและเชิงพื้นที่ที่มีการกำหนดเป้าหมายเพื่อลดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำควบคู่กับเป้าหมายทางเศรษฐกิจ รวมถึงกำหนดนโยบายและมาตรการเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม เพื่อให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจในสังคมไทยสามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีความสมดุลมากขึ้น

การจัดสรรงบประมาณสำหรับจัดกิจกรรมบริการสาธารณะเชิงนโยบายทางเลือกเป็นอีกมาตรการหนึ่งของรัฐ โดยมีวัตถุประสงค์ที่สร้างประโยชน์ต่อประชาชนใน โครงการพระราชรัฐ ด้วยการใช้จ่ายมาตรการทางการเงินเพื่อช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน ลดช่องว่างและความเหลื่อมล้ำทางสังคมไทย โดยให้มาตรการเป็นไปตามแนวทางแบบอภิบาลผู้มีรายได้น้อยให้มีคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมตามฐานานุรูป โดยมีกระทรวงการคลัง และธนาคารกรุงไทย รับผิดชอบด้านการเงิน และกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือของพาณิชย์จังหวัดจัดหาสินค้าราคาถูกสำหรับจำหน่ายในร้านธงฟ้าที่ตั้งขึ้นทุกจังหวัดทั่วประเทศ เป็นต้น เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนคนไทยเข้าถึงหรือได้รับสวัสดิการแห่งรัฐ อย่างเป็นธรรม ดังนั้นบทความนี้ จึงมุ่งศึกษาวิเคราะห์ในเขตอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เป็นตัวแทนของผลการจัดทำโครงการตามนโยบายดังกล่าว เพื่อนำเสนอผลวิจัยและการสะท้อนกลับ (Feedback) จากการดำเนินมาตรการโครงการ ภายใต้มาตรการความช่วยเหลือผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร รวมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และมาตรการของรัฐในการช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำและลดขนาดความยากจนในสังคมไทยให้เล็กลงตามสภาพการณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ
3. เพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้ถือบัตรสวัสดิการของรัฐต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นการบริหารภาครัฐแนวใหม่ โดยใช้รูปแบบโครงการและกระบวนการเพื่อดำเนินกิจกรรมของรัฐที่ตอบสนองต่อสาธารณะ ภายใต้บริบทการบริหารการปรับกระบวนการทัศน์จาก “การปกครอง” มาเป็นแนวทาง “การบริหารจัดการ” ที่มีวัตถุประสงค์มุ่งอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่ฐานรากของประเทศด้วยส่งมอบบริการสาธารณะ ดังนั้น ทฤษฎีและแนวคิดในการวิจัยนี้จึงประยุกต์แนวคิดทฤษฎีนโยบายสาธารณะ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาของสภาพแวดล้อม และแนวคิดการบริหารรัฐกิจแนวใหม่ (New Public Management: NPM) โดยมุ่งศึกษาประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย อย่างไรก็ตามการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นการดำเนินในรูปแบบโครงการประชารัฐ ที่รัฐบาลจัดให้เป็นวาระสำคัญ (Agenda) เพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติต่อสาธารณะ กล่าวคือ เป็นลักษณะที่รัฐมอบคุณค่าโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายเพื่อสังคมส่วนรวม (David Easton, 1953) ที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางสังคมของประเทศ (อมร รักษาสมัย, 2548) โดยผูกพันกับการจัดสรรงบประมาณการจัดบริการสาธารณะแก่ประชาชน (Mark Considine, 2005) ซึ่งส่วนหนึ่งของค่านับสัญญาที่รัฐบาลแถลงไว้ จึงต้องปฏิบัติตามเพื่อตอบสนองประชาชน (บุญพัน ดอกโสมง. 2553)

สมบัติ อารังธวิวงศ์ (2551) จำแนกลักษณะที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของนโยบายสาธารณะว่าเป็นกิจกรรมที่รัฐเลือกกระทำ โดยใช้อำนาจรัฐในการจัดกิจกรรมตามค่านิยมของสังคม กิจกรรมที่รัฐบาลเลือกกระทำมักมีแบบแผน และกระบวนการที่ชัดเจน ถูกต้องตามกฎหมายในขณะที่ สุรัชย์ เจนประโคน (2552) กล่าวถึงประเด็นองค์ประกอบนโยบายสาธารณะเพิ่มเติมว่า องค์ประกอบตามความสำคัญของนโยบายจำแนกได้ดังนี้ 1.นโยบายเป็นหลัก แนวทางปฏิบัติการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 2.นโยบายเป็นจุดหมายสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงแก่ประเทศ 3.นโยบายเป็นสิ่งที่แสดงความแน่นอน ขจัดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน มีการประสานงานระหว่างองค์กรและบุคคล 4.นโยบายเป็นเครื่องมือการบริหารงานอย่างมีเอกภาพของรัฐบาล 5.นโยบายเป็นกลไกทำให้การปฏิบัติงานมีความต่อเนื่อง และ 6.นโยบายเป็นกระบวนการพัฒนาอย่างมีเหตุและผล

เมื่อรัฐบาลตัดสินใจดำเนินนโยบายในรูปแบบโครงการประชารัฐ เป็นการปรับรูปแบบการปกครองมาเป็นการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งเป็นระบบสังคมขนาดใหญ่ โดยมุ่งสนใจกลุ่มผู้มีรายได้น้อยในลักษณะการอภิบาลจากสวัสดิการรัฐ ด้วยความช่วยเหลือ ลดความเดือดร้อนในการดำรงชีพ และสร้างสรรค์โอกาสใหม่ ๆ เพื่อความมั่นคง มีคุณค่า และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยมุ่งหวังให้ทุกคนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตตนอยู่ในสังคมอย่างเสมอภาค ภายใต้เงื่อนไขความสำเร็จคือ ต้องข้ามผ่านวัฒนธรรมที่ว่า รัฐโดยผู้ปกครองหรือรัฐเป็นผู้ดูแลบริหารจัดการอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด มาเป็นการสนับสนุนและส่งเสริม (Empowering Communities) แทนการควบคุมและออกคำสั่ง (Command and Control) (Osborne & Gaebler, 1992)

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบสังคมขนาดใหญ่ของประเทศชาติที่มีความท้าทายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในยุคศตวรรษที่ 21 โดยเป้าหมายปลายทางคือ การสร้างโอกาสใหม่ ๆ สำหรับพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามแบบการอภิบาลโดยรัฐ ซึ่งเป็นแนวคิดการสร้างสัมพันธ์กับวิถีประชาธิปไตย ตามรูปแบบประชาธิปไตยมีส่วนร่วม (Participatory democracy) กล่าวคือ การส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การอภิบาลโดยรัฐหรือหลักสวัสดิการสังคม (social welfare) ยังคงเป็นนโยบายสาธารณะหรือกรอบสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานของประชาชนกลุ่มเป้าหมายคือผู้มีรายได้น้อยหรือกลุ่มประชาชนที่อยู่เกณฑ์ต่ำกว่าเส้นความยากจนอันเกิดจากความเหลื่อมล้ำทางสังคม ดังนั้นเป้าประสงค์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จึงมีสาระสำคัญ 3 เป้าหมายคือ 1.รัฐประสงค์อภิบาลผู้ด้อยโอกาส ด้วยระบบสวัสดิการ (welfare) เพื่อช่วยเหลือเฉพาะกลุ่มคนยากจนหรือผู้มีรายได้น้อย มุ่งลด

ความเหลื่อมล้ำ เป็นการสร้างระบบความคุ้มครองทางสังคมอย่างทั่วถึงและมีความเป็นธรรม 2.รัฐประสงคิให้สวัสดิการสังคมสู่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน เช่น ให้การสิทธิด้านการศึกษา ตัวอย่างเช่น กรณีรัฐใช้งบประมาณรายจ่ายเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อหัวเท่ากัน ผลประโยชน์ย่อมเกิดกับคนยากจน เมื่อคิดเทียบกับรายได้และรายได้แล้วย่อมมากกว่าคนรวย 3.รัฐประสงคิให้ประชาชนมีโอกาสทางเศรษฐกิจ คือ มีรายได้เป็นของตนเองจากการประกอบอาชีพ ภายใต้บริบทแรงงานมีฝีมือ อีกทั้งมาตรการสนับสนุนอื่น ๆ เช่น มาตรการด้านเศรษฐกิจและสังคม ระบบการคุ้มครองทางสังคมที่ช่วยจัดการความเสี่ยงที่เกิดกับคนยากจน และทำให้คนยากจนมีโอกาสทางการศึกษา เข้าถึงแหล่งงาน แหล่งเงินทุน เพื่อพัฒนาตนสู่การหลุดพ้นความยากจนได้ แต่อย่างไรก็ตาม การคุ้มครองทางสังคมด้วยการมอบสวัสดิการแบบอนุบาลโดยรัฐมิได้เป็นสูตรสำเร็จเพียงลดจำนวนและช่องว่างระหว่างคนยากจนเท่านั้น แต่ยังคาดหวังให้เกิดการขยายฐานคนชั้นกลางให้เพิ่มจำนวนมากขึ้น รวมทั้งการลดช่องว่างระหว่างคนชั้นกลางกับคนมีรายได้สูงอีกด้วย

แนวคิดบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นมาตรการหนึ่งในโครงการประชารัฐ ประกาศใช้เพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำของสังคมต้นเหตุความยากจนของประชาชนชาวไทย โดยแนวคิดนี้ มีที่มาจากแนวทางการพัฒนาจากหลายรัฐบาล ได้ใช้งบประมาณในการปฏิบัติตามนโยบายต่าง ๆ อาทิ การให้สวัสดิการประชาชน เช่น สวัสดิการเด็ก สวัสดิการผู้สูงอายุ ซึ่งการให้ความช่วยเหลือด้านสวัสดิการไม่ตรงเป้าหมายที่แท้จริง เนื่องจากขาดระบบสารสนเทศที่เพียงพอต่อการช่วยเหลือประชาชน คณะรัฐมนตรีจึงเห็นชอบอนุมัติมาตรการเพิ่มรายได้แก่ผู้มีรายได้น้อย ที่มาลงทะเบียนขอรับสวัสดิการแห่งรัฐ จึงมีสิทธิรับความช่วยเหลือผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐโดยดำเนินการครอบคลุมผู้มีรายได้น้อย ทั้งประชาชนภาคเกษตรกรรม และนอกภาคเกษตรกรรม มีการมอบบัตรสวัสดิการ และเริ่มใช้เงินได้ตั้งแต่วันที่ 21 กันยายน 2560 (วิชาญ ทราญอ่อน, 2560)

แนวคิดทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น เป็นแนวทางสำหรับการวิจัย การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เพื่อใช้รวบรวมข้อมูลหรือผลจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ การกระจายอำนาจการบริหารจัดการจากลำดับชั้นการบังคับบัญชา (Hierarchy) ไปเป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วมแบบทีมงาน มีการปรับการบริหารและเทคนิคการจัดการที่ประยุกต์ใช้ได้ทั้งการบริหารรัฐกิจ (Administration) และการบริหารธุรกิจ (Management) ในขณะเดียวกันผลงานวิจัย และข้อมูลขั้นทุติยภูมิและปฐมภูมิ รวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เพื่อค้นหาสาระสำคัญเกี่ยวกับการประเมินผลนโยบาย (Evaluation) สำหรับใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับสู่การปรับปรุงโครงการมาตรการความช่วยเหลือ ด้วยการวางแผนที่มีข้อมูลเชิงสาเหตุ (ปัญหา) ทุกอย่างล่วงหน้า (Anticipatory) ผู้บริหารภาครัฐควรให้ความสำคัญต่อการป้องกัน (Preventive) ดีกว่าการแก้ไข ทั้งนี้เพื่อบ่งตอบวัตถุประสงค์วิจัยและจัดทำข้อเสนอแนะที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อ

- 1) กระบวนการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้มีรายได้น้อยผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ
- 2) แนวทางการเพิ่มโอกาสให้แก่ประชาชนในการเข้าถึงสวัสดิการแห่งรัฐ
- 3) รัฐบาลสามารถจัดสรรสวัสดิการสังคมได้อย่างถูกต้องทั่วถึง และ
- 4) ผู้มีรายได้น้อยสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างแท้จริง

ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินการวิจัยนี้ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อแสวงหาความรู้โดยรวบรวมข้อมูลทั้งทุติยภูมิ (secondary data) และข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) สำหรับพิจารณาปรากฏการณ์ทางสังคมและสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริง เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมเหล่านั้น ซึ่งวิธีนี้เป็นให้ความสำคัญต่อข้อมูลความคิดเห็น ค่านิยม อุดมการณ์ของบุคคล การรวบรวมข้อมูลจึงใช้ทั้งข้อมูลขั้นทุติยภูมิ โดยศึกษาจากเอกสารวิชาการ ตำราที่แต่งขึ้น หนังสือราชการที่เกี่ยวข้องกับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐซึ่งเป็นข้อมูลที่มีบุคคลนำมาวิเคราะห์ปรับปรุงข้อมูลเสนอตามความเห็น

ของตน และรวบรวมข้อมูลขั้นปฐมภูมิ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key performants) ในฐานะเป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับนโยบายดังกล่าว ประกอบด้วย ตัวแทนจากฝ่ายบริหาร ตัวแทนพาณิชย์จังหวัดนครปฐม ตัวแทนจากสมาชิกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอดอนตูมทั้ง 7 แห่งเครื่องมือที่ใช้คือคำถามนำการสัมภาษณ์เจาะลึก 1 ฉบับ รวมทั้งการเก็บข้อมูลด้วยการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) กับผู้ได้รับสิทธิหรือเป็นผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในเขตปกครองของอบต.ดอนตูม จำนวน 10 คน โดยจัดทำเครื่องมือการวิจัย และตั้งประเด็นคำถามสำหรับการประชุมกลุ่มย่อย 1 ฉบับ สำหรับจัดเก็บข้อมูล กำหนดวิเคราะห์ผลข้อมูลด้วยการตีความ สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (deductive) นำเสนอผลการวิจัยในลักษณะการบรรยายความ (descriptive)

ผลการวิจัย

ข้อค้นพบจากการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. สภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นการดำเนินโครงการ National e-Payment เพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงิน โดยมุ่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ พบว่า ยังขาดเป้าหมายที่ชัดเจน ไม่สามารถลดปัญหาความยากจนและเหลื่อมล้ำได้อย่างเห็นผล สะท้อนให้เห็นว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติตามมาตรการความช่วยเหลือทางการเงินผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นการใช้งบประมาณเป็นปัจจัยนำเข้า (input) โดยการจัดสรรเงินงบประมาณ จ่ายไปยังผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐได้โดยตรง ส่งผลให้ผู้ได้รับเงินผ่านบัตรสวัสดิการของรัฐตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการตามความต้องการอย่างได้ผล สามารถช่วยลดปัญหาความยากจนได้ในเวลาหนึ่ง แต่ในแง่ผลลัพธ์ (output) ยังไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อโครงการในการลดความเหลื่อมล้ำได้เท่าที่ควร มีผลกระทบเกี่ยวเนื่องถึงการอภิบาลของรัฐใน 4 โอกาส คือ 1. ความแน่ชัดในโอกาสการมีงานทำ 2. โอกาสทางการศึกษา ต่อหรือฝึกอาชีพเฉพาะด้าน 3. การเข้าถึงสถาบันการเงินซึ่งเป็นแหล่งเงินทุน และ 4. การเข้าถึงสิ่งจำเป็นพื้นฐานตามเกณฑ์คุณภาพชีวิต

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ พบ 4 ปัจจัย คือ (1) ปัจจัยเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ รัฐบาลได้มอบหมายนโยบายสาธารณะมาใช้บริหารจัดการระบบสังคมทั้งประเทศ ในลักษณะโครงการประชารัฐ ด้วยรูปแบบการอภิบาลโดยรัฐซึ่งใช้มาตรการความช่วยเหลือทางการเงินผ่านสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งการนำมาตรการมาปฏิบัติในแง่การจ่ายเงินได้ผลดีพอสมควร ประชาชนนำไปใช้จ่ายเพื่ออุปโภคบริโภคขั้นพื้นฐานมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เพียงแต่ยังเกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสวัสดิการรัฐ เช่น การได้รับสิทธิใช้บริการคมนาคมทางรถไฟ รถโดยสารสาธารณะ บขส. รถไฟฟ้า ที่มีเฉพาะในเขตเมืองหลวงเท่านั้น และพบว่าผลลัพธ์จากมาตรการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไม่ได้สะท้อนความมั่นคงทางรายได้มากนัก (2) ปัจจัยการประสานความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ รัฐบาลมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจาก 6 กระทรวง ร่วมมือกับธนาคารกรุงไทย ธนาคารออมสิน และ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ร่วมด้วยอีก 4 องค์กรเอกชน ซึ่งการประสานความร่วมมือเป็นไปอย่างมีเอกภาพ มีการบูรณาการเชิงปฏิบัติการได้เป็นที่น่าพอใจ แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินงานมีลักษณะเชิงรับมากเกินไป (3) ปัจจัยด้านข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดทำข้อมูลกลุ่มเป้าหมายยังคงมีคำวิพากษ์วิจารณ์ถึงความไม่สมบูรณ์ของข้อมูล ส่งผลให้เกิดช่องว่างคือกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนยากจนจริงข้อมูลยังตกหล่นไม่ได้รับสิทธิ ส่วนหนึ่งมาจากการจัดทำระบบฐานข้อมูลหรือ Big data ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร การสำรวจข้อมูลจำนวนคนยากจนที่ไม่มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งเป็นคนยากจนที่แท้จริงไม่ได้สิทธิประโยชน์จากนโยบาย โครงการ และมาตรการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐนี้ ส่งผลให้ประชาชนที่มีฐานะยากจนจึงไม่ได้รับความช่วยเหลือตามเป้าหมาย และ (4) ปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

มาตรการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เปิดโอกาสให้ประชาชนสร้างโอกาสการพัฒนาตนเอง ด้วยการเข้าร่วมพัฒนาอาชีพและรายได้ที่มั่นคง จากการรวบรวมข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การอย่างมีนัยสำคัญ 1.ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ที่เน้นการพัฒนาคนให้เกิดความยั่งยืน 2.ยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาคนในทุกมิติ มีคุณภาพ มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 3.ยุทธศาสตร์ชาติการสร้างโอกาสเพื่อความเสมอภาคทางสังคม มุ่งพัฒนาคนให้สามารถพึ่งตนเอง โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และ 4. ยุทธศาสตร์การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตบนพื้นฐานการเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความสมดุลทั้ง 3 ด้าน จากการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยบัตรสวัสดิการของรัฐ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต แก้ปัญหาความยากจน มุ่งหวังให้ทุกคนมีความเท่าเทียมลดความเหลื่อมล้ำของประชาชนเป็นสำคัญ

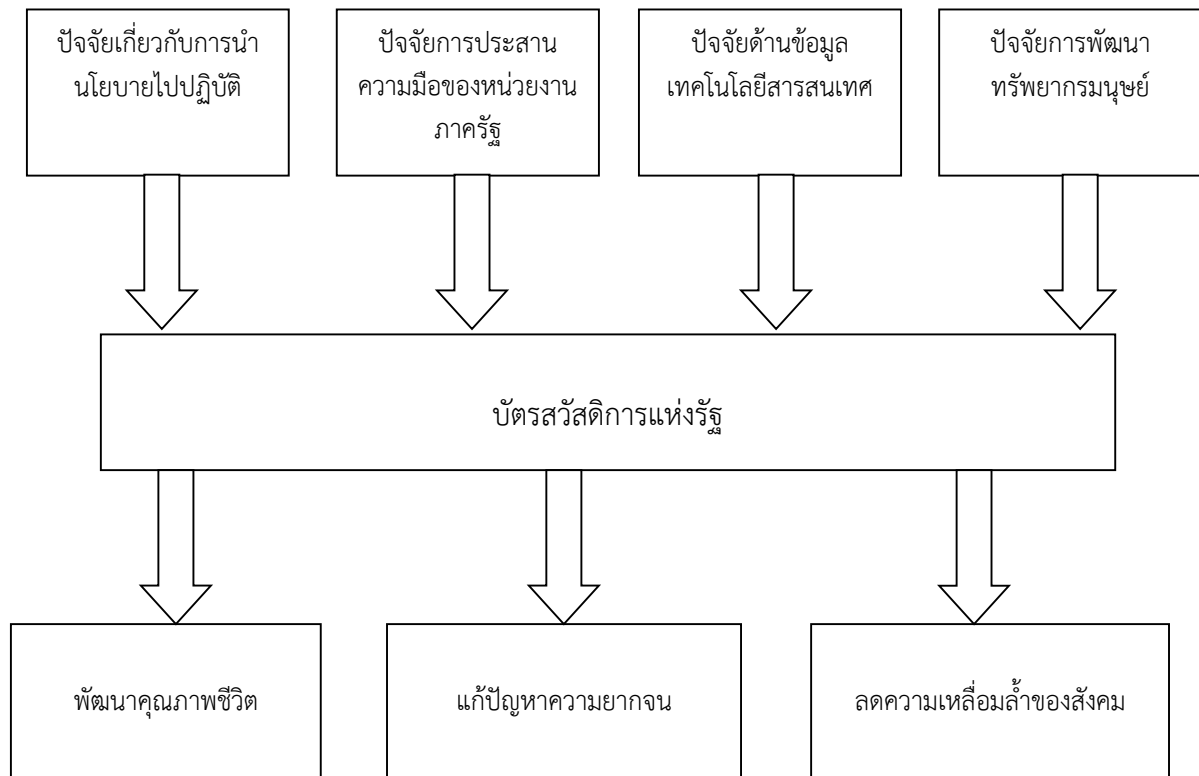
3. เมื่อพิจารณามาตรการความช่วยเหลือผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ พบว่า การบริหารจัดการภาครัฐยังไม่มีประสิทธิภาพ ในกรณีการจัดจำหน่ายสินค้าราคา เหมือนเป็นการแทรกแซงกลไกตลาดของรัฐบาล เพื่อให้สินค้ามีราคาถูกลง แต่เนื่องจากระบบเศรษฐกิจไทยเป็นแบบเสรีนิยมโดยภาครัฐกิจเอกชนที่มีเครือข่ายขนาดใหญ่จะมีบทบาทในตลาด มาตรการความช่วยเหลือผ่านบัตรสวัสดิการจึงเป็นแค่การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า มิใช่การแก้ปัญหาที่ฐานราก รวมถึงการบริหารจัดการบัตรสวัสดิการภาครัฐที่ยังไม่ได้มุ่งกระตุ้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการคุ้มครองสวัสดิการของประชาชนด้านการยกระดับรายได้ ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา ฯลฯ ส่งผลให้เกิดประสิทธิผลจากการใช้นโยบายดังกล่าวไม่มากนัก การลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ และขจัดความยากจน ยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนต่อไป แนวทางข้อเสนอที่ได้จากการวิจัย มีดังนี้

3.1 หน่วยงานภาครัฐควรให้ความสำคัญต่อเป้าหมายของนโยบาย โดยปรับปรุงกรอบแนวคิดการนำไปปฏิบัติ เพื่อให้หน่วยงานระดับปฏิบัติสามารถนำไปดำเนินงานสะดวก มีเอกภาพยิ่งขึ้น สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการตามสถานการณ์ได้อย่างคล่องตัว

3.2 ภาครัฐควรให้ความสำคัญต่อปัจจัยด้านข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเตรียมความพร้อมด้านนวัตกรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศแบบดิจิทัลมาใช้ในการกระบวนการลงทะเบียนคนจน เพื่อคัดกรองผู้มีสิทธิรับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จัดทำฐานข้อมูลเชิงบูรณาการหลัก (Big data) พร้อมทั้งพัฒนาระบบสารสนเทศให้สอดคล้องกับการใช้งาน ประมวลผลข้อมูลแบบเห็นผลทันที (Real time) สามารถตรวจสอบข้อมูลได้อย่างเข้มงวด ป้องกันข้อมูลซ้ำซ้อน

3.3 การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนยากจน ผ่านบัตรสวัสดิการผู้มีรายได้น้อยเป็นเพียงแผนระยะสั้น แต่ควรมีแผนพัฒนาในเชิงการพัฒนาในระยะยาว ควรสร้างฐานรากและส่งเสริมให้มีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการพัฒนาวิชาชีพ โดยรัฐควรประสานความร่วมมือกับกระทรวงแรงงาน เน้นในเรื่องการจัดหางาน การพัฒนาฝีมือแรงงานด้วยการฝึกอาชีพ การอบรม ทั้งนี้เพื่อรองรับอนาคตการเข้าสู่แรงงานตามความต้องการตลาดแรงงานในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน นอกจากนี้ควรเพิ่มหน่วยงานเพื่อประสานความร่วมมือ เช่น สถาบันอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สร้างความร่วมมือกับวิทยาลัยสารช่าง วิทยาลัยการอาชีพ วิทยาลัยอาชีวศึกษาในแต่ท้องถิ่น ร่วมจัดทำหลักสูตรอบรมพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน ความรู้ในประกอบอาชีพ รวมทั้งการส่งเสริมการศึกษาต่อ และการต่อยอดสู่ตลาดแรงงานทั้งในประเทศและกลุ่มประชาคมอาเซียน เพื่อพัฒนา ให้ประชาชนสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาสร้างความมั่นคงในวิชาชีพ เพื่อนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่เหมาะสมหรือดีขึ้นต่อไป

สรุปองค์ความรู้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้

จากการวิจัยทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ของประชาชนผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ พบองค์ประกอบ 4 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ
2. ปัจจัยการประสานความมือของหน่วยงานภาครัฐ
3. ปัจจัยด้านข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ
4. ปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เปิดโอกาสให้ประชาชนสร้างโอกาสการพัฒนาตนเอง โดยมีแนวทางในการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ที่เน้นการพัฒนาคนให้เกิดความยั่งยืน ยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ชาติการสร้างโอกาสเพื่อความเสมอภาคทางสังคมให้สามารถพึ่งตนเอง และ ยุทธศาสตร์การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตบนพื้นฐานการเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความสมดุลทั้ง 3 ด้าน ได้แก่

1. พัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยบัตรสวัสดิการของรัฐ
2. แก้ปัญหาความยากจน
3. ลดความเหลื่อมล้ำของประชาชนในสังคม

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบการทำวิจัยดังกล่าวข้างต้น สามารถอภิปรายเพิ่มเติมได้ว่า ข้อมูลด้านสภาพการณ์การดำเนินนโยบายสาธารณะเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้มีรายได้น้อย โดยใช้มาตรการความช่วยเหลือด้านการเงิน ด้วยการใช้บัตรเติมเงินสวัสดิการแห่งรัฐ

สภาพการณ์การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการประชารัฐ ที่ให้ความช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย โดยรัฐบาลตัดสินใจเลือกแนวนโยบายสาธารณะ ว่าด้วยหลักสวัสดิการสังคม (Social welfare) ให้แก่ประชาชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ลดความเหลื่อมล้ำ เนื่องจากการจัดสวัสดิการสังคม เป็นการดูแลประชาชนผู้มีรายได้น้อยหรือตกอยู่ในเกณฑ์คนยากจน การนำหลักสวัสดิการสังคมรูปแบบนี้มีลักษณะเป็นการอภิบาลโดยรัฐ เป็นแนวคิดที่เปลี่ยนจากการมุ่งปกครองมาเป็นการบริหารจัดการ การดูแลประชาชนด้วยระบบสังคมขนาดใหญ่ เป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ให้คนไทยทุกคนมีความเท่าเทียม นโยบายสาธารณะในลักษณะสวัสดิการสังคมนี้มุ่งผลสัมฤทธิ์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 257 (2) สังคมมีความสงบสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกัน เพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงกำหนดนโยบายสาธารณะที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ สามารถจำแนกได้ 5 ประการ คือ 1) แก้ไขปัญหาความยากจน 2) ลดความเหลื่อมล้ำ 3) พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 4) สร้างความมั่นคง ยั่งยืน และ 5) พัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมของประเทศ โดยได้กำหนดขอบเขตความช่วยเหลือผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐแบ่งเป็น 2 ด้านคือ ลดค่าใช้จ่ายครัวเรือน และการลดค่าใช้จ่ายการเดินทาง สภาพการณ์การดำเนินนโยบายสาธารณะจึงมุ่งเน้นปฏิบัติต่อกลุ่มคนยากจน แม้ว่าผลการวิจัยนี้ พบว่า สามารถการลดความรุนแรงของปัญหาได้ในระดับหนึ่ง ทั้งนี้อาจเนื่องจากปัญหาการออกแบบนโยบาย ดังที่ประสงค์ชัย เศรษฐสุวิทย์ (2558) ศึกษาเรื่อง การศึกษาการเข้าสู่วาระนโยบาย: วิเคราะห์ตัวแบบพหุกระแส (Multiple Streams Model) เป็นที่นิยมและแพร่หลายในต่างประเทศ ในขณะที่ประเทศไทยยังมีข้อจำกัดพอสมควร คือ การใช้ข้อมูลการวิเคราะห์ในกระบวนการกำหนดนโยบายเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่การนำตัวแบบพหุกระแสไปใช้ ต้องวิเคราะห์ว่าปัจจัยใดบ้างที่มีส่วนสำคัญต่อการเข้าสู่วาระนโยบาย รวมถึงการวิเคราะห์ว่า ใครเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างไรต่อวาระนโยบาย อีกทั้งการออกแบบนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งเป็นตัวแบบพหุกระแสที่เกิดขึ้น ได้แก่ กระแสการเมืองการปกครอง กระแสนโยบาย กระแสเศรษฐกิจ กระแสสังคม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ของ Hood, Christopher (1991) และทฤษฎีการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service) เสนอโดย Denhardt, R.B. and Denhardt, V.J. (2007) กล่าวถึงแนวคิดการบริหารงานภาครัฐผ่านการบริหารสาธารณะ ที่แสดงให้เห็นความสำคัญของการกระจายอำนาจ และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากคุณภาพบริการสาธารณะ อย่างทั่วถึง ทัดเทียม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ของประชาชนผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ พบองค์ประกอบ 4 ปัจจัย ได้แก่ 1. ปัจจัยเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ 2. ปัจจัยการประสานความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ 3. ปัจจัยด้านข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 4. ปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมีผลต่อการดำเนินนโยบาย ทั้งข้อดี และปัญหาอุปสรรค ทั้งนี้เนื่องจากประเด็นปัญหาความช่วยเหลือประชาชน จากฐานข้อมูลสวัสดิการแห่งรัฐ ที่ยังมีปัญหาเรื่องความถูกต้องแม่นยำของข้อมูลส่งผลให้เกิดการกำหนดนโยบายสาธารณะและมาตรการการช่วยเหลือจากรัฐในการออกมาตรการยังไม่ตรงวัตถุประสงค์เท่าที่ควร กล่าวคือทำให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐบางส่วน ไม่เป็นผู้มีรายได้น้อยหรือคนยากจนที่สมควรได้รับสิทธิ ส่งผลให้การใช้จ่ายเงินงบประมาณเกิดความไม่คุ้มค่า การนำนวัตกรรม

มาใช้พัฒนาฐานข้อมูลให้ เพื่อติดตามนโยบายที่ได้ให้ความช่วยเหลือแบบรายบุคคลไป ให้เกิดความถูกต้องแล้ว ใช้เป็นฐานข้อมูลใหญ่ (Big data) ทำให้การช่วยเหลือรายบุคคลได้อย่างเหมาะสม แต่การดำเนินนโยบายพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้ถือผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ยังขาดการบูรณาการตามแนวคิด 4 มิติ ได้แก่ มิติ การมีงานทำ มิติการฝึกอบรมอาชีพและการศึกษา มิติการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ และมิติการเข้าถึง สิ่งจำเป็นพื้นฐาน ใกล้เคียงกับการศึกษาของ ธฤทธิ์ ดอกโธสง (2555) การประเมินประสิทธิผลของนโยบาย ประชานิยมในการพัฒนาระดับท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดเพชรบูรณ์ ประชาชนให้การ ยอมรับนโยบายประชานิยมของทุกรัฐบาล ความต้องการพิเศษ คือ การพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพ และ ต้องการให้ช่วยเหลือประชาชนที่ด้อยโอกาส ส่วนแนวทางการป้องกัน การจัดทำข้อมูลจำนวนคนยากจนที่ แท้จริง แต่ไม่สามารถเข้าถึงบริการสาธารณะได้ อีกทั้งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยกระทรวงแรงงาน หน่วยงานในสังกัดทั้งสถาบันและสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานทุกแห่ง ที่ร่วมจัดกลุ่มหลักสูตร กลุ่มเป้าหมาย การฝึกอบรม สถาบันฝึกอบรม และผู้เชี่ยวชาญ อีกทั้งการดำเนินโครงการเพิ่มศักยภาพผู้มีรายได้น้อยที่ ลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ เพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ และความมั่นคงในชีวิต มีกระทรวงแรงงาน ทำหน้าที่เพียงรับทราบแนวทางการดำเนินโครงการเพิ่มศักยภาพผู้มีรายได้น้อยเท่านั้น จากแนวคิดการมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วนจึงควรมีการเสนอแนะแนวทางแก้ไขต่อไป

ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของบทความนี้ คือ นำผลการวิจัยมาจัดทำเป็นข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ประชาชนผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในการนำนโยบายสาธารณะมาสู่การปฏิบัติ โดยมุ่งหวังให้สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) และเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่มุ่งเน้นแก้ไขปัญหาความยากจน และลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางสังคม เศรษฐกิจที่ เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ บทความนี้จึงขอเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากปัญหาความยากจน ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ปัญหาจากปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพ ชีวิต จึงเกิดมาตรการความช่วยเหลือผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ แต่ยังไม่พบความสมบูรณ์ในหลายจุด จึงขอ เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาคือ การนำนโยบายมาปฏิบัติ ยังดำเนินการแบบดั้งเดิม รัฐบาลและหน่วยงาน ภาครัฐ ควรนำตัวแบบแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Administration) ให้มีลักษณะ ธุรกิจเชิงสังคม

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ควรกำหนดกลยุทธ์ที่ทันต่อยุคสมัย สามารถปฏิบัติให้เห็นผลได้รวดเร็ว มีการตรวจสอบแผน มาตรการก่อนนำมาปฏิบัติ และติดตามประเมินผลระหว่างนำนโยบายมาปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพ (Ultimate Outcome) จึงขอเสนอแนะเชิงปฏิบัติการดังนี้

2.1 ให้ความสำคัญต่อเป้าหมายของนโยบาย โดยปรับปรุงกรอบแนวคิดการนำไปปฏิบัติ เพื่อให้ หน่วยงานระดับปฏิบัติสามารถนำไปดำเนินงานสะดวก มีเอกภาพยิ่งขึ้น สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการตาม สถานการณ์ได้อย่างคล่องตัว

2.2 ภาครัฐควรให้ความสำคัญต่อยุทธศาสตร์ด้านข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเตรียมความพร้อมด้าน นวัตกรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศแบบดิจิทัลมาใช้ในกระบวนการลงทะเบียนคนจน เพื่อคัดกรองผู้มีสิทธิรับ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จัดทำฐานข้อมูลเชิงบูรณาการหลัก (Big data) พร้อมทั้งพัฒนาระบบสารสนเทศให้

สอดคล้องกับการใช้งาน ประมวลข้อมูลแบบเห็นผลทันที (Real time) สามารถตรวจสอบข้อมูลได้อย่างเข้มงวด ป้องกันข้อมูลซ้ำซ้อน

2.3 เพื่อให้ตอบสนองเป้าประสงค์หลัก คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนยากจน ผ่านบัตรสวัสดิการผู้มีรายได้น้อย ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ กระทรวงแรงงาน เน้นในเรื่องการจัดหางาน การพัฒนาฝีมือแรงงาน ทั้งนี้เพื่อรองรับอนาคตการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนด้วย นอกจากนี้ควรเพิ่มหน่วยงานเพื่อประสานความร่วมมือ เช่น สถาบันอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สร้างความร่วมมือกับวิทยาลัยสารช่าง วิทยาลัยการอาชีพ วิทยาลัยอาชีวศึกษาในแต่ท้องถิ่น ร่วมจัดทำหลักสูตรพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน ความรู้ในประกอบอาชีพ รวมทั้งการส่งเสริมการศึกษาต่อ เพื่อพัฒนาตน ให้สามารถสร้างความมั่นคง สู่ความมีคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมหรือดีขึ้นต่อไป

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดตั้งหน่วยวิจัยและพัฒนา (R&D) ให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามมาตรการผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เพื่อนำมาปรับปรุง หรือแก้ไข ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น และพัฒนาปรับปรุงการนำนโยบายมาปฏิบัติให้เกิดความสะดว รวดเร็ว ตรงจุดตรง ประเด็น รวมไปถึงเป็นการทบทวนประเมินผลการเพื่อทราบสิทธิประโยชน์สวัสดิการแห่งรัฐในแต่ละระยะ มีความเหมาะสมตามความจำเป็น ความต้องการของประชาชนหรือไม่เพียงใด เพื่อกำหนดแผนงานหรือกลยุทธ์ที่เหมาะสมในแต่ละสภาพการณ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชาย โพลิตตา. (2562). *ศาสตร์และศิลป์การวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2553). *ขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ยุคโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน.
- ประสงค์ชัย เศรษฐสุวิชัย. (2558). การศึกษาการเข้าสู่วาระนโยบาย: วิเคราะห์ตัวแบบพหุกระแสและการนำไปใช้. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*. 7(3), 301-331.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560 ก). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560*. เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 หน้า 21 ลงวันที่ 6 เมษายน 2560.(เอกสารอัดสำเนา)
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560*. เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 หน้า 21 ลงวันที่ 6 เมษายน 2560.(เอกสารอัดสำเนา)
- ราชกิจจานุเบกษา. (2561). ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580). เล่มที่ 135 ตอนที่ 82 ก ลงวันที่ 13 ตุลาคม 2561.(เอกสารอัดสำเนา)
- วิชาญ ทรายอ่อน. (2560). *โครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ*. สืบค้นเมื่อ 22 สิงหาคม 2562. จาก <http://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2560/hi-2560-014.pdf>
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2551). *นโยบายสาธารณะ: แนวความคิดการวิเคราะห์และกระบวนการ*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ, กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2560) *สรุปผลที่สำคัญ การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2560*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

- สุรัชย์ เจนประโคน. (2552). *นโยบายสาธารณะและการวางแผน*. เอกสารประกอบการสอน. สมุทรสาคร: วิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร.
- อมร รักษาสัตย์. (2548). *การพัฒนานโยบาย*. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อำพล จินดาวัฒนะ. (2557). *การอภิบาลร่วมสมัย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- Denhardt, R.B. and Denhardt, V.J. (2007). *The New Public Service: Serving, Not Steering*. New York: M.E. Sharpe, Inc.
- Easton, D. (1953). *The Political System: An Inquiry into the State of Political Science*. New York: Alfred A. Knopf.
- Hood, Christopher. (1991). *A Public Management for All Seasons?*. Public Administration. 69.
- Mark, Considine. (2005). *Making public policy: Institutions, actors, strategies*. Cambridge, MA: Policy Press.
- Osborne, David and Ted Gaebler. (1992). *Reinventing Government: How the Entrepreneurial Spirit is transforming the Public Sector*. New York: NY.

